

BAL V SLOVENSКИH GORICAH

Vaščani Destrnika in okoliških vasi so se pred 2. svetovno vojno in nekaj let po njej različno zabavali.

Poveseliti se niso znali samo mladi, temveč tudi starejši.

Pogosta oblika veselja in zabave je bil bal.

Pripravili so ga v viničarski hiši, in to kar med tednom, včasih tudi dvakrat na teden. Na takih balih so plesali, peli, pili stari – mladi, poročeni in samski. Vino so fantje kupili pri kmetu in ga na bal zvozili kar v mlekarskih kantah. Balov niso prirejali v času od konca pusta do letnic. Na bal so povabljeni prinesli meso, vino, tuklo. Navadno je igral »muzikant«, na harmoniko.

Skorajda nenapisano pravilo je bilo, da je bil bal vedno po večjem, uspešnem kmečkem delu: po ličkanju koruze, luščenju bučnih semen. »Hitro smo likali in luščili, da je bilo več balov.« Po končanem delu je gospodar prinesel vino in začelo se je plesati: »Storže smo metali kar pod klop, da smo čimprej zaplesali.«

Dekleta in fantje odhajali na bale tudi v sosednje vasi, posebno fantje. Dekletu, ki je šla na bal v drugo vas, so rekli, da *ima potni list*. Na balih so se fantje tudi stepili, pretep pa se je začel z besedami: »Aufbiks, kri v lüft, čreva na plot!« Na balih ni bilo otrok, šele s 17. in 18. letom so imeli dovoljenje za ples. Dekleta so hodile na bal, preden so spoznale fante, s starši. Na balu so nosili delovno, vendar čisto obleko. Plesali so: *štajeriš, metelpolko, polko, valček, šoštarš kolo, cvajšrit, zibenšrit, ketenpolko, pojštertanc, damabal ...* sodelovali v igrah: *gnilo jajce, slepe miši, gremo se ženit, rihtara stavit*: en igralec je imel zaprte oči, drugi ga je udaril, tisti z zaprtimi očmi pa je moral ugotoviti, kdo ga je, *iskanje krtače*: igralci so sedeli na tleh z dvignjenimi nogami in si pod noge podajali krtačo, iskalec pa jo je moral najti ... Prepevali so pesmi: *En*

hribček bom kupil, Preljubo veselje, oj, kje si doma, Preljuba ti sosed, Oj, mladosti moja, kam si šla, Regiment po cesti gre, Pozimi pa rožice ne cveto, Moj fantič, Popotnik pride čez goro, Pa snoč kaj sem na vasi bil, Kje so moje rožice ...

To je kratek opis bala. Vedeti moramo tudi, da je bil bal vrsta družabnega dogodka in ena izmed redkih priložnosti, ko so se srečevali mladi in ko so se vnele iskre ljubezni.

Iz tega sem izhajala pri odločitvi, da bal v Destrniku priredimo na novo oziroma ga oživimo. Zadeve sem se lotila kot organizatorica in etnologinja. Najprej sem poiskala ljudske pevke, gospodarico, gospodarja, vključila sem tudi starejšo folklorno skupino. Vloge na balu so bile tako razdeljene: gospodarica in gospodar hiše, kjer je bal potekal, ljudske pevke kot pevke starih in pozabljenih pesmi in kot delavke – luščile so semena buč, plesalke – mlada dekleta, ki so prikazovale »cajzanje« perja (pevke tega niso mogle početi, ker so pele in bi perje letelo naokoli), in plesale plesne ter nastopale v igrah, plesalci so nagajali dekletom, sodelovali v igrah in igrali na ljudske instrumente. Najpomembnejša sta bila gospodarica in gospodar, ki sta bal in dogajanje na odru pravzaprav vodila, in to zelo uspešno, posrečeno in humorno – kot na pravem balu. Ideja je bila, da po »uradnem« delu na odru nadaljujemo bal med občinstvom. Zabava se je tako nadaljevala, po dogajanju na odru je zaigral ansambel, sledili so ples, domače vino in gibanice. Odgovornost za ta del je prevzelo domače turistično društvo. Ker smo bili v pustnem času, smo na bal povabili tudi domačo skupino korantov in oračev, ki so na odru in v dvorani preganjali mraz, zimo in dvome ter strahove pred neuspehom prireditve. Temu primerno smo postavili tudi sceno: hiša z bokhovim kotom, krušno pečjo, starimi klopmi, stoli in mizami.

Skratka, dogodek je imel velik odmev in velik obisk. Dvorana je bila napolnjena do zadnjega kotička, dala sem tudi izjave za tri medije (radijska reportaža na MM 1, neposreden prenos s prireditve na radiu Tednik, članki za Večer, ptujski Tednik in

občinski mesečnik Občan). Obiskovalci niso bili samo domačini, ampak tudi krajanji sosednjih občin, profesorica in profesor iz Univerze v Mariboru, profesorice s ptujske gimnazije ...

K uspehu družabnega dogodka je pripomoglo tudi to, da ni bilo scenarija, to ni bila igra in govorjenje naučenega besedila, ampak spontani govori nastopajočih, spontano vključevanje v dialoge in govore na prizorišču dogajanja, gospodar in gospodarica sta spontano zabavala ljudi in šale stresala kot iz rokava. Razmerje med fantom in dekletom in odnose so odlično prikazali mladi plesalci, ko so pihali v perje in dekletom gledali pod široka krila. Res pa je, da so se ljudske pevke, gospodarica in gospodar nekoč sami udeleževali balov zato so natančno vedeli, kaj početi na odru in kako se obnašati.

Pokazatelj uspešne prireditve pa je zadovoljno in veselo občinstvo, zadovoljni nastopajoči in stiski rok ter pohvale obiskovalcev.

Kot etnologinja in organizatorica moram priznati, da je bila prireditve uspešna. Tako v samem prikazu že povsem pozabljenega bala kot v združevanju preteklosti s sedanostjo. Preteklost je bila na odru, sedanost pa pod odrom, med občinstvom. Škoda le, da si prireditve ni ogledalo več mladih etnologov (vabilo sem poslala tudi na oddelek za etnologijo) in mojih nekdanjih profesorjev, 25. februarja 2000 bi namreč imeli kaj videti.